

~~SM.~~ EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.
VI-73. ———
SIGNAT. cIbIbCCCXIII.

38

עִם אֱלֹהִים :

EXERCITATIONUM LOGI-
CARUM I.

De

Definitione & Di-
visione Logicæ,

Quam

In Electorali VVittebergenſi Academia,
publico Eruditorum Examine

ſubjiciunt

P R Æ S E S

M. ESAIAS VICCIUS,

ET RESPONDENS

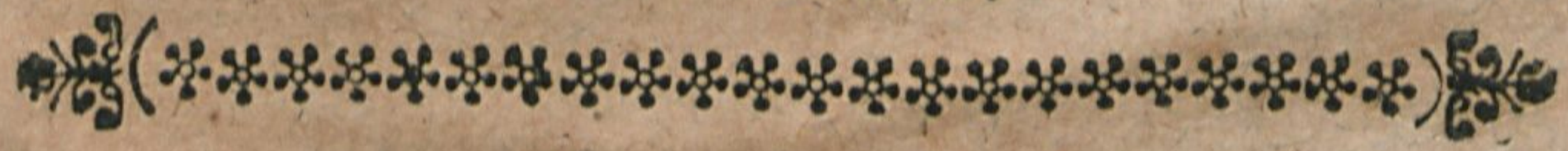
CASPAR Hahn /

Vratiſlaviâ Sileſii.

In Auditorio Minori

Ad diem 26. Martii Anno 1659.

Horis matutinis.

VVITTEBERGÆ,
LITERIS JOHANNIS HAKEN.

30

EXERCITIO IN MATH.

DE ARITHMETICA

THEORIE

IN ARITHMETICA

DE ARITHMETICA

CASPAR

ARITHMETICA

I. N. J.

Daduchus Ille Philosopho-
rum Aristoteles, cum in concin-
nandis Logicæ operibus omnem
impenderet operam atque oleum
omne, irritum & frustraneū exi-
stimavit, si in ipso disciplinæ Ve-
stibulo à definitione & divisione
ejus sumeret exordium: Hinc to-
tus Ramistarum Chorus cornua Ipsi obvertunt, miris-
que modis de imperfectione Organi Aristotelici con-
queruntur. E contrario autem ultra solis lunæque vi-
as elevandum esse Ramum putant, quod disciplina-
rum definitiones studio pertinaci discipulorum menti-
bus subinde inculcarit. Hoc ut obtineant Rami secta-
tores, Ciceronis auctoritate se munire conantur, qui
L. I. Offic. præcipit, quod omnis, quæ à recta ratione
suscipitur institutio, à definitione debeat proficisci, ut
intelligatur, quid res sit, de qua disputatur. Verum
enim verò quiescant paululum debacchari in manes
Aristotelis: non ita ab omni ratione alienus fuit
Princeps Philosophorum: non absque gravi de caus-
sa à re statim exorsus est. Nosse n. debebant pri^o de fun-
damento & causa omisæ præcæmialis doctrinæ, quam
plenis, quod dicitur buccis, in Eundem inveheren-
tur. Omisæ autem ab Aristotele hæc doctrina est, par-
tim, quia Ipsi propositum fuit talem edere foetum,
qualem lux humana nunquam adspexerat; hinc de

eo iudicium ferre non potuit, qualis enim futurus es-
set, Ipsi exactè non constabat: partim, quia suscep-
erat ipsa Logices opera formare, non vero essentiam
Logicæ definitione explicare. Ex Ciceronis Phare-
tra quod producut telum levioris armaturæ nobis
est, siquidem in loco citato non de essentiali aliqua
definitione Cicero fermocinatur, nisi Ipsum incon-
stantiæ accusare velis & temeritatis, utpote qui legis
à se promulgatæ Ipse non vixerit observantissimus;
sed de nominali vocabuli declaratione. Et hanc i-
psius mentem fuisse, suo exemplo comprobatur, quia a-
cturus de officiis, dicit, se nolle essentialem præmit-
tere definitionem; sed vocabuli saltem æquivocatio-
nem. Nos igitur aliquot Exercitationes logicas im-
posterum, divinâ adspirante gratiâ, publici juris fa-
cturi, præsentem de Definitione & Divisione inscri-
psimus, non ut Ramistis adstipulemur; aut hanc do-
ctrinam ita disciplinæ necessariam esse existimemus,
ut absque eadem manca sit & mutila: quin potius ad
docilitatem discantis nostrum collimat institutum,
quo ille aliquem prægustum subsequitur tractationis
ex eadem percipiat, & ad subsequenda animum præ-
paret. Et hoc fine etiam Plerique ex Philosophis, ut,
quod obscure aut confuse ab aliis dictum est, clarius
proponant, atque intellectum studiosæ Juventutis fa-
cilitent, nonnulla in frontispicio de habitus natura &
constitutione præmiserunt. Quorum Vestigiis dum
in præsentem insistimus, ante omnia divinum implora-
mus Numen, quo Spiritus Sancti *Παράσχει* nostris
adesse conatibus velit, ut vergant ad nominis divini
Gloriam, nostrumque emolumentum. Sit igitur E-
xercitationum Logicarum.

Proce-

Prooemium ,
De Definitione & Divisione Logicæ.

Præcepta.

- I. Logica est habitus tradens modum discurrendi de re quavis, ut verū à falso exactè discerni possit.
- II. Dividitur in partem Communem & Propriam.
- III. Communis est, quæ agit de forma syllogismi, quomodo idem in forma legitimus esse debeat, ut ad omnem argumentationem, sive in materia sit necessaria sive in probabili, sive in sophistica, applicari possit.
- IV. Propria & specialis est, quæ agit de materia syllogismi, hoc est, considerat propositiones syllogismi secundum conditiones materiales, an scilicet veræ, an falsæ, an necessariæ aut probabiles sint.

Explicatio.

Ad Præceptum I.

§. 1. Vocabulum Logicæ origine græcum est, & quidem adjectivum significans idem quod rationalis, scilicet disciplina. Dicta est *ἐπὶ τῆς λόγου* à ratione. Cum vero alioquin hic *λόγος* alius sit *ἐνδιάθετος* s. internus; alius *προφωκός* s. externus, logica cum priori majorem cognationem habet, quippe qui eidem essentialis, non vero externus. Absque hoc enim Logicum esse posse constat, tum exemplo muti, cui natura sermonem hunc externum denegavit; tum ex nobismet ipsis, qui optimum in forma syllogismum formare possumus etiamsi nullum ad extra verbum proferamus.

§. 2. Per Logicam autem hoc loco non intelligimus naturalem, quæ est potentia naturæ insita, in secunda specie qualitatis. Hæc non scripta sed nata vis est, quam non didicimus, legimus; verum à natura matre arripuimus, hausi-

mus, expressimus: ac quam non docti; sed facti; non instituti; sed imbuti sumus docente B. Jac. Mart. Instit. Log. p. 4. Neque usualem quæ per usum & exempla varia addiscitur, & ab artificiali tanquam imperfectum differt à perfecto; tanquam dispositio ab habitu; sed ipsam ἐπιτεχνον, sive artificialem. Ista vero cum iterum alia sit archetypa habitus in mente hominis existens; alia eotypa, videlicet systematica vulgo dicta, per voces & literas tanquam εἰσιώματα τῶν νοημάτων adumbrata; priorem intelligimus non posteriorem.

§. 3. Dicitur hæc alias Dialectica. Quod vocabulum si primam ejus impositionem respicias, denotat colloquium de rebus probabilibus & ubi ἀμοιροβήτης subest, inter duos institutum, in quo signifi catu uni tantum logicæ parti, quæ topica alias dicitur, competit. Deflexit tamen dehinc usurpatio huius vocis à prima impositione, & non tantum ad aliquam Logicæ partem; sed integrum quoque habitum denominandum hodiè adhibetur. Conferatur Excellentiss. Dn. D. Scharffius, Instit. Log. p. 41-42.

§. 4. Genus Logicæ fecimus habitum. Cum enim illa mentis accidens sit, proinde in aliqua accidentium categoria collocetur necesse est. Non autem ad quantitatem spectat, quia non notat perfectionem, quæ homini juxta externam extensionem conveniret. Neque ad relationem, esse enim habet absolutum, & non in solo respectu, sive coexistentia correlati, fundatum. Neque ad ullum aliud, quam qualitatis prædicamentum; & primam ejus speciem, habitum nempe, referri potest, quod evictum damus hoc argumento: A quocunque denominamur Logici illud est habitus. A Logica denominamur Logici, E. erit habitus.

§. 5. Differentia Logicæ desumitur 10 ab officio Logicæ, quod his verbis: *tradere modum discurrendi* explicatur. Distinguitur autem hoc ipso à disciplinis realibus. Illæ n. mentem ipsam informant, conceptuum realium cognitione eam imbuendo: hæc mentis discursum regit, conceptuū realium cognitioni quadam facilitate succurrendo. Illæ discurrunt; hæc tradit modum discurrendi. Illæ sunt scientiæ,
hæc

hæc est modus sciendi. Eâ propter etiam vocatur τρόπος ἐπι-
σημῆς non ἐπισήμη: quo modo postmodum utitur Philoso-
phus, vel Theologus, vel Medicus vel Jurisperitus, & juxta
illum pensitat res tractandas, atq; examinat.

§. 6. Deinde mentionem quoq; facimus objecti, cujus
more aliarum disciplinarum constituimus; 1. ὑλικόν, materi-
ale & rem consideratam quæ est omne Ens: 2. εἰδικόν, forma-
le, quod est ratio sub qua & secundum quam res hic confide-
rantur, nempe quatenus notionibus secundis substant. Non
igitur pensitamus eas quoad τὸ εἶναι secundum veritatem es-
sentialem quæ in ipsis datur; sed quoad τὸ κατηγορεῖσθαι, qua-
tenus notionibus secundis imbutæ ad prædicationem aptæ
sunt.

§. 7. Ultimò finem Logicæ assignamus, qui est veri à
falso discretio. Non autem Logica indagat veritatem prima-
rio; sed instrumentaliter. Nam in veri constitutione κύριον
ἔστιον est animus, sive Intellectus hominis; sed συνάστιον est Lo-
gica, hujus n. beneficio veritatem in Democriti puteo la-
tentem indefesso studio eruimus, & tandem invenimus.

§. 8. Communiter duplicem Logicæ finem statuunt:
aliud internum, qui de essentia artis est & semper obtinetur,
estque syllogismus, nobilissimum Logicæ instrumentum, quia
ad eundem omnia in logicis referuntur & ordinantur: aliud
externum, qui quodammodo extra essentiam artis est, neque
semper obtinetur. Hunc dicunt esse cognitionem veritatis,
seu veri à falso discretionem. Verum autem à falso discerni-
mus, quando rem competente forma, & ex medio adæquato
probamus & tandem ordine proponimus, ut explicat Claris-
simus Gutkii Synopsis Log. Div. p. 30.

Ad Præceptum II. III. & IV.

§. 9. Fundamentum hujus Divisionis nobis præbet fi-
nis Logicæ internus, ad quem tanquam centrum omnia di-
rigi oportet. Hic autem duplici potissimum respectu nostro
se insinuat intellectui: partim abstractè & formaliter, in nuda
con-

conformitate dispositionis terminorum & propositionum cum regulis logicis : Inde emergit pars logicæ generalis : partim concretè & materialiter ; quatenus vel eum materia necessaria ; vel contingente aut speciem veri habente concrefcit. Exinde habemus partem Logicæ specialem. Duplicem hanc logicæ partem à syllogismo tanquam fine primario defumtã Ipse inter alia innuere voluit Aristoteles , dicendo : quod syllogismus alius concludat ἐξ ἀνάγκης s. necessitate formæ , consequentiæ , & hic spectat ad partem generalem : Alius ἐξ ἀναγκαιῶν seu necessariis propositionibus , qui ad partem specialem referendus. Haftenus dedimus præcepta cum annexa eorum explicatione ; restat ut controversias circa proœmium logicæ occurrentes sub disquisitionis incudem revoce- mus. Quod ipsum ut ἐπιειδέως fiat, libet easdem certis includere positionibus.

Positio Ima.

Logica Philosophiæ Pars dicenda non est.

Expositio atque Dispositio.

per 1. Distinctiones.

Cum Confusio omnium Mater errorum sit ; Ordo vero doctrinæ anima & optimum proficiendi medium, ad sensum nostræ controversiæ feliciter & velocius investigandum.

D. I. Ex parte subjecti inter logicam docentem : & utentem. Vulgaris quidem hæc Distinctio est ; sed variè à Variis explicatur. Nos docentem vocamus, Logicam in Idea & in actu signato spectatam : utentem vero , quæ in applicatione consistit , & cum certa materia conjungitur , sive concrefcit. Ita vero distinguimus in gratiam Academicorum , qui Logicam docentem instrumentum ; utentem autem Philosophiæ partem dixerunt. At divisio hæc logicæ non est essentialis ; sed diversus saltem unius ejusdemque rei respectus. Logica docens & utens una eademque ars est , licet diverso respectu sit docens & utens. Rem melius explicare vix possumus,

mus,

mus, quam si Logicam docentem Rhetori: utentem vero Oratori, in aliqua proportione cum Paciò respondere dicamus.

D. 2. Inter Philosophiæ vocabulum sumtum in laxiori significationis licentia pro omni doctrina ad perfectionem hominis accidentalem pertinente, sic etiam mechanica ars dicitur sophia, ut constat ex L. Eth. c. 7: latè, pro comprehensione illarum disciplinarum, quæ à tribus facultatibus superioribus distinguuntur, qua ratione etiam disciplinæ instrumentales includuntur; quæ tamen utilitates in se terminatas non habent: strictissimè, ubi iterum accipitur vel pro sola metaphysica ex Lib. 4. metaph. c. 2. circa idem genus versatur sophistica & dialectica, & Philosophia: vel pro Metaphysica & physica: hoc modo dicit Aristoteles L. 1. metaph. c. 4. tot esse partes Philosophiæ, quot sunt genera substantiæ: vel pro sola Philosophia practica, sic Plato dixit in Phædone Philosophiam esse meditationem mortis: & strictè magisq̃ne accuratè pro tali habitu, qui constat scientiâ & prudentiâ. Ista in præsentī nobis Philosophiæ potestas est. Frustra igitur quidam ex tam lata vocabuli Philosophiæ significatione Logicam ejus partem esse colligunt. Improperia enim hæc vocis potestas est non accurata. Philosophi vero est ἀκριβολογείσθαι καὶ μὴ ἐκ παρόδου τὰς λόγους ἀποδέχεσθαι, ut docet Philosophus L. 3. de cælo c. 8. t. 68.

D. 3. Inter Philosophiæ instrumentum: & ejus partem. Ab illo ad hanc colligere velle est ex arena funiculos necere. Hæc enim inter principales debet referri habitus & non servire alterius commodis; sed habere utilitates in se terminatas. Instrumentum vero Philosophiæ servitutem servit nobilem, in seipso nullam habens utilitatem.

D. 4. Inter id quod facit ad Philosophiæ εἶναι seu esse simpliciter: & quod tantum πρὸς τὸ εἶναι conducit, ad bene esse. Logica ad esse Philosophiæ non spectat, quippe quæ salva & integra esse potest, etiamsi logica ad integritatem non concurrat: Interim ad bene esse eandem facere non imus inficias. Quæadmodū absq̃; malleo ars quidē fabrilis esse potest

B.

se potest

Te potest, interim ut eadem exerceatur malleo opus est: ita non minus disciplina philosophicæ in se satis perfectæ sibiq; sufficientes sunt, interim ut nos istarum cognitionem, animo imbibamus felicius hac directrice opus est.

2. Rationes.

Logicam Philosophiæ partem dici non posse probamus.

1. A naturâ partis logicæ in ordine ad Philosophiam non competente. Concludimus igitur h. m. Cujuscunque accessus totum non integrat, neque decessus illud mutilat, id pro totius parte haberi nequit. At Logicæ ad Philosophiam accessus id præstat &c. Ergo. Majorem probat ipsa partis definitio, quæ hoc vult, ut partium præsentia totum perficiatur, ipsarum vero absentia totum mutiletur. At neutrum de logica dici potest. Non prius, quia Logica ut instrumentum inservit Philosophiæ juxta essentiam jam constitutæ. Nō posterius, quia, cum duæ sint Philosophiæ partes speculativa & Practica, neutri ex ipsius logicæ absentia aliquid decessit: non speculativæ, neque enim est vel Metaphysica; vel Mathesis, vel Physica aut alius ex habitus Theoreticis. Non practicæ, esset enim vel Ethica, Politica aut Oeconomica. At neutrum est. Ergo relinquitur, cum hæ discipline omnes tanquam dominæ salvæ & integræ esse possint, etiamsi ancillæ hujus opera non accedat, Logicam Philosophiæ partem non esse.

2. A natura instrumenti: Quodcunque est instrumentum & propter aliud inventum, illud non est ejus pars, propter quod est inventum. At Logica est instrumentum Philosophiæ, & propter hanc etiam inventa. Ergo ipsius pars dici non debet. *Notata digna sunt verba D. Jac. Martini nov. év. a. y. in Instit. Log. Proæmiop. 11. ita de hac ipsa re loquentis: Logica ejusmodi res, noemata nimirum secunda, tractat, quæ si ad alios habitus acquirendos non conducerent, non digna essent, ut à nobis vel cognoscerentur vel excolerentur.*

3. Ab Autoritate Diogenis Laertii l. 5. in vita Aristotelis, ubi facta Philosophiæ in theoreticam & practicam divisio

visione hæc tandem subjicit ; τὸ λογικὸν ἔχ' ὀλομερῶς, ἀλλ' ὡς
ὄργανον προσκελευμένον, id est. Logica non est Philosophiæ pars,
ceu totius, sed velut exactissimum instrumentum, ut verba
hæc interpretatur Insignis ille, quondam Theologus Lipsi-
ensis, Henricus Höpfnerus, in commentario suo Log. super
Organon Arist. πορίσματι 4το περὶ λεγομένων p. m. 26.

Oppositio.

I. Academicorum Logicam instrumentum pariter ac
Philosophiæ partem esse pro diverso tamen respectu dicenti-
um. Conferatur de illorum sententia jam citatus Höpfnerus
loco allegato.

II. Stoicorum, Plutarchi, Ciceronis aliorumque Lo-
gicæ, tertium inter Philosophiæ partes, locum assignantium.
Videatur Bartholinus in Janit. Log. Ian. i. theorem. 2. §. 77.
Nos hanc controversiam verbis Excellentissimi nostri Scharf-
fij ita de hac re discurrentis concludimus : *Errant, qui Logi-
cæ Philosophiæ partem propriè sic dictam statuunt : Logica est an-
cilla Philosophiæ, famulitium præstans eximum, non ejus pars. Lo-
gica se diffundit per totam Philosophiam, & æquè latè patet atq; il-
la : Imò usus logicæ extendit se ultra Philosophiæ mœnia ad alias su-
periores facultates. Quomodo igitur pars Philosophiæ esse poterit.
Vide eundem in præcognitis de Philos. in genere p. 5. seqq.*

Positio II da.

Genuinū Logicæ Genus scientia esse nequit.

Expositio atq; Dispositio.

per i. Distinctiones.

Benè & sapienter inquit Clarissimus Philoso-
phus Dannhav verus, se existimare non tam pro Hele-
na à Græcis fuisse disceptatum, quam pro genere logi-
cæ ἀ πολυκεφάλω Logicorum vulgo. Tot enim ferè de
hoc Iphis sunt sententiæ, quot capita. Nos ad forman-
dum controversiæ statum.

B 2

r. D. Inter

7. D. inter acceptionem vocabuli scientiæ extotericam & vulgarem, prout in laxiori dictionis licentia opponitur ignorantia, & quamcunque notat cognitionem, ubi logicam scientiæ nomine venire posse non repugnamus: & acroamaticam, pro cognitione conclusionum apodicticarum, quo in significato negamus quæsitum.

2. D. inter aliquam certitudinem & necessitatem præceptorum, regularum, axiomatum quam in logicis dari non inficiamur, e. gr. quando dicitur, quod omnis syllogismus procedens ex probabilibus generet opinionem: quod omnis discursus procedens ex veris, necessariis, primis & immediatis pariat scientiam &c. & necessitatem rerum, quæ ita se habere debent; ut prorsus immutabiles sint; *Ἐπιστήμη*, quo disciplinæ in objecti hujus contemplatione acquiescere possint & debeant.

3. D. inter necessitatem aliquam absolutam, quæ ex natura rerum fluit: & hypotheticam, ex præsuppositione finis ortam, seu propter finem, quem logica sibi habet propositum. Ita necessarium est, ut syllogismus in modo barbara colligat ex universalibus affirmativis, non ex natura rerum; non necessitate simplici, nemo enim nos cogit ad talis syllogismi constitutionem & formationem, sed necessitate hypothetica, præsupposito hoc hominû instituto, & fine præsupposito. Sic necessarium est syllogismum dialecticum ex probabilibus procedere, propter finem, qui est parere opinionem.

4. D. inter scientiam, ad quam requiritur, ut per se nihil quærat, nisi ut subjecti sui affectiones ex causis demonstraret, præterea vero nullum opus efficiendum ex ista cognitione intendat; sed in sola *Ἐπιστήμη* acquiescat: & conclusionem aliquam scientificam sive talem, in qua affectio aliqua per causam suam de subjecto probatur. Hæc etiam in disciplina esse potest, quæ scientia non est. Ita in Ethica rectè colligo: Quicumq; incedit secundum regulam virtutis, ille sibi acquirit summum Bonum. Vir bonus hoc facit. Ergo.

5. D. inter Officium Physici, cujus est tres mentis operationes considerare: & Logici qui tres gradus secundarû

notionum è triplici illa mentis operatione resultantes & in
proportione quadam illis respondentes, pertractat. Ex diver-
sa hac operationum mentis consideratione videmus frustra-
neum esse quorundam conatum, qui logicam scientiam di-
ci debere autumant, quod tres mentis operationes exa-
minet.

2. *Rationes.*

Confirmaturi argumentis nostram Positionem, desumimus
Imum à negata scientiæ definitione. Cuicunque disciplinæ
non competit scientiæ definitio, illa scientiam loco generis
habere nequit. At logicæ &c. Ergo. Minori iterum robur
quærendum erit. Notum autem alias est, quod natura sci-
entiæ duobus potissimum absolvatur, imo ratione objecti
ut versetur circa res necessarias, quæ per se semper sunt, &
nunquã à voluntate nostra; sed à natura per certas causas o-
perante dependent. Ast Logicæ hoc non competit, hæc enim
in formandis notionibus secundis, quæ opus nostrum sunt, &
non à natura; sed ab operatione mentis humanæ dependent,
occupatur. Secundo ratione finis, qui est ut in objecti sui nu-
da contemplatione pedem figat. Verum longè aliud Lo-
gicæ est Ingenium. Est enim ex illarum disciplinarum clas-
se, quæ etsi non semper extra hominem, extra contempla-
tionem tamen exeunt. Fabricat enim sciendi instrumenta i-
psas notionés secundas, atq; ad illarum operationem tota di-
rigitur.

II. Ab absurdo ex adversariorum hypothesei promanan-
te. Si enim necessitas, quæ ex hypothesei finis est scientiam
absolvit, omnium artium cum scientiis confusio introduci-
tur. Nam in Architectonica similis ex fine præsupposito e-
mergit necessitas. Quod si enim extruenda domus com-
moda & utilis, necesse est eam ex tali vel tali materia fieri; ne-
cesse est ut habeat fundamentum, fenestras aliaque necessa-
ria ædificii requisita. Quis vero Architectonicam scientiam
esse dicet, nisi artes cum scientiis infelicissimã metamorphosi
velit confundere?

III. Ab Autoritate Aristotelis lib. 1. top. c. 9. tria problematum genera constituentis: Activa, speculariva & logica. Et de his dicit quod aliorum gratia addiscantur. Quibus sanè verbis expressè logicam scientiam esse refutat, utpote quæ per se non addiscitur, neque utilitates in se habet terminatas.

Oppositio.

Est ipsius Scoti & scotistarum communiter Logicam scientiæ nomine salutari posse affirmantium. Conferat interim, qui plura de hac opinione nosse desiderat Clariss. Hornejum Instit. Log. Lib. 1. qu. 3. p. 8. seqq. Scheibl. Introduct. Log. c. 1. qu. 1. p. III. Dn. D. Dañhavv. in syll. canon. 1. p. 1. Jac. Mart. Inst. Log. præm. p. 10. D. Höpfner. prolegom. in Organ. p. 26. Regium in commentario Logico part. 1. problem. 2. pag. 7. Bartholin. lan. Log. lan. 1. theor. 2. §. 29. Werenberg. Exercit. Log. theorem. 17. p. 47. Horstius Instit. log. prolegom. p. m. 106. Colleg. Conimbr. prolegom. quæst. 1. Zabarella L. 1. de nat. log. cap. 3. & seqq. Inprimis autem notanda hic sententia est ipsius Fonseca distingventis inter scientiam realem, & rationalem. Hanc logicam esse existimat. Verum enim vero, quis non videt, committi hic manifestam contradictionem in adjecto quam vocant. Quemadmodum qui ex eo, quod aliquis est homo mortuus, colligere vellet eum esse hominem, is efficaci ratione illum non esse hominem ostenderet: ut enim in illo adjecto, mortuus, contrarietas inest, quæ totam hominis naturam interimit, facitque solum hominis nomen æquivocum remanere; ita etiam de hoc adjecto rationalis dicendum est, inquit Zabarella cap. 3. lib. 1. de Nat. Log.

Positio III.

Logica per Artem definienda non est.

Expositio atque Dispositio.

per 1. Distinctiones.

Ne inlimine quod dicitur, erremus, & ambiguitas nobis imponat.

1. D. in-

1. D. inter Definitionem Artis Aristotelicam, quæ definitur habitus cum recta ratione effectivus: & Ramisticam ubi notat comprehensionem præceptorum in vita utilium. Spuria hæc definitio artis est. In hac enim significatione acceptum vocabulum artis nimis commune & remotum genus esset, naturam logices nullo modo declarans. Prior vero genuina & arti propria, notatque talem habitum, qui in rebus extra mentem positus effectum aliquem corporeum producit, quomodo vocabulum Artis accipit Aristot. lib. 6. Ethic. c. 4. & alibi.

2. D. inter opus externum & internum. Illud pro fine habet ars: hoc aliorum quoque est habituum & tantum analogicè ita dicitur. Siquidem logica non ex materiatis rebus, sed ex conceptibus opus concinnare solet, idque mentis ope, sine externo membrorum corporis adminiculo. Per hoc ipsum ars à natura distinguitur, quia natura est principium operationis receptæ, in eo ipso in quo est. Ars vero est principium operationis in alio, quod de logica affirmari nequit.

3. D. inter vocem *ποίησις* sumtam generaliter, qua omnes effectiones & proprietates denotare solet: & specialiter, quo in significato notat productionem operis externi, materiati, corporalis, in alio subjecto externo facti & post actionem in sensus incurrentis.

4. D. inter actionem aliquam immanentem, quæ manet in subjecto, à quo excitatur, qualis est intellectio & volitio: & transeuntem quæ transit in aliam materiam. Hanc sibi appropriat natura artis, quando tendit ad opus aliquod extra intellectum in materia externa producendum. Priorem sibi vindicat logica, actione enim immanente in ipso animo operationem suam quamcunque efficit.

2. Rationes.

Pro sententiæ nostræ confirmatione adducimus argumentum desumptum.

Imo à definitione artis logicæ non conveniente. Nam Logica

gica non est habitus cum recta ratione effectivus. Non est habitus nempe principalis, qualem notat ars; sed instrumentalis, qui terminatur ad alterius utilitates. Neque est effectivus proprie, non enim ad productionem operis alicujus per se ordinatur.

II. Ab officio artis quod est versari in rebus certis; at Logica hoc non præstat, quia generales fabricat notiones, quæ omnibus rebus sunt communes. Omne Ens fieri potest subiectum, aut prædicatum: aut major, aut minor aut medius terminus. Verbo: *Qui per mare omnium scientiarum salvus navigare voluerit, nautam sibi logicam assumat, fidam ab erroribus custodiam, eleganter inquit desideratissimus noster Sperlingius, b. m. Meditat. in Scalig. 3. effat. 2.*

Oppositio.

I. Rami & Ramistarum est. Ita enim Ramus suam describit Dialecticam: Dialectica est ars benè differendi: Videatur Beurhusius in collatione Logicæ Philippi Melanchthonis cū Ramæa Lib. 1. cap. 1. p. m. 18. Argumenta ipsorum omnia ferme refutata sunt à B. Jac. Martin, in discuss. Ramist. cap. 1. qu. 6. p. 44.

II. Scaligeri candidum Ramo calculum adjicientis. Unde hunc in modum logicam describit. Ars est Dialectica, non scientia, quia finis ejus opus est: instrumenta enim fabricat ad modos docendi, qui gemini, resolvens & componens. Quam definitionem ut limæ nostræ subjiciamus, non existimo necessarium esse; siquidem jam dudum eandem accuratissimè, pro more perstrinxit Philosophus noster, cui æternum benè sit B. & nunquam satis laudatus Sperlingius. Videatur Idem loc. cit. Conferatur etiam Zabarella L. 1. de natura Log. c. 8. p. m. 15.

Positio IV.

Ens & non Ens non est subiectum Logicæ.

Expositio atque Dispositio.

per 1. Distinctiones.

3. D. inter

1. D. inter subjectum prædicationis, quod est pars enunciationis prior, quæ significatio non est hujus loci: inhaesionis, cui aliquid tanquam adjunctum inhaeret, sic intellectus est subjectum sapientiæ habituumque omnium: & occupationis, in quo aliqua disciplina occupatur. Postrema significatio hic attendenda venit.

2. D. inter subjectum considerationis, quod ita in aliqua disciplina consideratur, ut in ejus contemplatione ultimato acquiescamus: & operationis, in quod ars operari solet, quod subjectum operationis in arte arcularia est lignum, in hoc enim operatur arcularius, ut illi imprimat formam mensæ vel tabulæ. Tale subjectum operationis habet quoque logica, ipsas res, in quas operatur imprimendo iisdem aliquas formas artificiosas, notiones nempe secundas.

3. D. inter subjectum Metaphysicæ, quod est Ens, quatenus Ens est, hoc est, quatenus ab omnibus inferioribus præscisum est, atque abstractum, rationem habens quidditativam, attributa communissima, & rationes essendi minus abstractas: & subjectum logicæ quod est Ens omne, prout notionibus secundis illud est imbuendum.

4. D. inter Non Ens, quatenus tale est & manet, & ita eidem notiones secundæ imponi non possunt. Nam id quod simpliciter non est, etiam non potest formam aliquam accidentalem in se suscipere: & quatenus Entis veri rationem induit. Ita fieri potest, ut non Entia etiam notionibus secundis subsistent. Sic Cerberus, campi Elysi, Purgatorium, Chimæra &c. subjecti vel prædicati loco in syllogismo stare omnino possunt.

5. D. inter Ens rationis subjectivè tale, quod rationi tanquam subjecto inhaeret, quo sensu omnes habitus, conceptus etiam formales, entia rationis dici merentur, quibus tamen Entis realis definitio revera competit: effectivè tale pro eo, quod rationi debet originem, quomodo omnia artificia & alia ab intellectu profecta, dici possunt Entia rationis, ut consultatio, meditatio, ratiocinatio &c. & objectivè tale. Hoc vero iterum dicitur esse vel realiter tale, quod præter esse

C

ob-

objectivum, quo ad intellectum refertur, etiam esse reale habet, & revera datur: ut cum contemplamur lunam aut Eclipsin, privatio hæc præter fictionem mentis verè datur: vel nudè tale, quod præter esse objectivum non habet esse reale, & hoc ita describitur: Ens rationis est, quod cum in se nihil sit, tamen à ratione fingitur. In præsentis Ens rationis juxta primam & secundam significationem non removemus; sed tantùm juxta tertiam acceptum.

2. *Rationes.*

Duo circa hanc positionem nobis probanda sunt.

I. Objectum Logicæ non esse ipsum Ens quatenus tale, quod probamus hoc argumento: Quæcunq; sententia introducit disciplinæ instrumentalis cum principali cõfusionem, illa admittenda non est. Sententia Ramistarum objectum logicæ Ens quatenus Ens statuentium ita se habet. Ergo. Minorem probo, quia Ens quatenus Ens, absolvit objectum Metaphysicæ, quomodo igitur sine harum disciplinarum confusione de eodem quoq; Logica participabit.

II. Non Ens non esse subjectum Logicæ. Ita colligimus. Quodcunq; non est intelligibile per se, cujus nulla datur definitio, nullum genus, in quo etiam Logicus finem suum consequi nequit, illud non est subjectum logicæ. At de Non Ente verum est prius. E. & posterius. Minoris probationem quod concernit, probo eandem h. m. 1. ratione membri primi, quod non Ens non sit intelligibile: Quodcunq; plane non est, etiam intellectui ad intelligendum objici nequit. At non Ens plane non est. E. 2. rat. membri secundi. Cujus datur definitio illud debet esse genus vel species. Neutrum vero ex his est Non Ens, quare nulla ejus datur definitio. 3. rat. membri tertii, quia Logicus frustra in Non Ente veritatem quærit. Manet igitur certum Non Ens logicæ subjectum esse non posse.

Oppositio.

1. Rami & Asseclarum ejus Ens & non Ens logicæ subjectum

jectum statuentium. Fundamenta quæ adducunt ad amu-
sim refutata sunt à B. Jac. Mart. Discuss. Ram. p. 63. seqq. We-
renbergio in Exercit. log. p. 73. 151. & aliis.

II. Thomæ, Scoti, Avicennæ aliorumque Ens rationis
objectum logicæ esse defendentium. V. Scheibl. Introd. Log.
cap. 1. disp. 3. seqq. Regius sect. 1. probl. 3. Barthol. lah. lan. 1. Hor-
nejus Inst. 1. qu. 6. p. 15. Conimbricenses Proleg. in univer-
sam Dialect. Arist. quæst. 2. p. 4.

Positio V.

Benè differere non est finis logicæ

Expositio per

1. Distinctiones.

1. D. inter Logicæ officium, quod est ipsum efficere seu
certa ratio efficiendi, consistens in his tribus: fabricatione
simplicium, compositione & divisione & demum ipso discursu;
quemadmodum architecti officium artis architectonicæ
esse dicitur: Inter opus, manens, post ipsam actionem, quod
sunt omnia illa, quæ à logico efficiuntur, ut genus, species,
subjectum, prædicatum, syllogismus &c. & finem externum,
qui extra essentiam rei est. Invenire causas, effecta, aliaque
argumenta & eadem ad judicandum conjungere, axiomaticè
enunciare, syllogismo disponere ad officium logicæ perti-
nent, finem vero neutiquam constituunt.

2. D. inter finem ultimum, in quo mens nostra ultima-
tò acquiescit: & intermedium, qui demum in tendentia ad al-
lium consistit. Ad benè differendum tanquam ad finem ul-
timum in logicis non omnia referuntur: Acquisito enim hoc
fine non acquiescimus; sed ad veritatem tanquam præfixum
scopum toto, quod dicitur, pectore contendimus.

3. D. inter finem logicæ internum, qui ex ipsa discipli-
næ natura pendet, sine quo disciplina omninò manet imper-
fecta, si eum non assequitur, de essentia enim artis est, ut do-
mus de essentia artis architectonicæ: & externum, qui non

immediatè; sed mediatè quodammodo ex habitu seu disciplina aliqua dependet, utpote qui effectus potius, quam finis rationem habet. Sic in Medicina finis internus est præscribere præcepta, quorum auxilio sanitas amissa recuperanda. Externus vero est ipsa sanitas recuperanda. Sine hac vero illa benè potest consistere. $\tau\delta$ benè differere, Logicæ neque finis internus neque externus.

4 D. inter finem logicæ adæquatum, qui æquè latè patet ac ipsa disciplina: & inadæquatum Dialecticæ solum competentem. $\tau\delta$ benè differere, si finis naturam habet, non adæquatus tamen logicæ finis erit, quippe soli topicæ, quam vulgò vocant, respondens. De adæquato vero fine in præfenti nobis disceptatio est.

2. Rationes.

Quod benè differere non sit finis logicæ ita probamus:

I. Quicquid tendit ad alium finem non est finis logicæ ultimus. At $\tau\delta$ benè differere tendit ad alium finem. Ergo Minorem probamus, quod ut quisq; enim est, qui aliam ob causam benè differat, quam ob veritatis acquisitionem. Et postquam hanc consecutus est animus, ulterius non progreditur; sed eadem acquisita quiescit. Quemadmodum Medicus non utitur tantum medicamentis, ut ea modò adhibeat; sed ut iis adhibitis sanitatem restituat, vel conservet: ita etiam Logicus non utitur ejusmodi notionibus secundis, ut tantum differat; sed ut differendo veritatem in occulto latentem inveniat.

II. Quicquid est artis officium non est ejus finis. $\tau\delta$ benè differere, vel potius tradere modum benè differendi spectat ad officium logicæ. Ergo non est ejus finis. Major probatur, quia aliud est actio; aliud finis actionis. Opus ad finem spectat: unde Aristot. 3. de cælo cap. 7. inquit artis effectivæ finem esse opus ipsum; sed ipsa effectio vel efficiendi modus est officium. Ita Pharmacopole officium est præparare medicamenta; sed ipsa Medicamenta sunt finis & opus.

Oppo.

Oppositio

Iterū est ipsius Rami, cui τὸ benè differere finē logicæ absolvit. Hinc in definitione logicæ hæc verba habet: Logica est ars benè differendi. Cōfer. Beurhusius in Petri Rami & Philippi Dialecticę comparatione Lib. 1. cap. 1. pag. 18. Confirmationis loco ex Aristot. l. 1. prior. analyt. quædam verba producunt, ubi tres logicæ facultatis partes constituit: Inventionem mediæ, compositionem, & collocationem syllogismi. Quæ ipsis nihil aliud sunt, quam benè differere, benè ratiocinari. Verū, Aristoteles agit ibidem non de ultimo fine, nempe veritate, propter quam syllogismi formatio instituitur; sed de fine interno scilicet syllogismo ritè constituendo. V. Jac. Mart. Disc. Ram. Lib. 1. cap. 1. qu. 7. p. 58. Arnisæus in notis ad Log. Crellii L. 1. part. comm. p. 10. seqq.

Positio VI. & Ultima.

Logica malè dividitur in Inventionem &
Judicium.
Expositio per
I. Distinct.

1. Hic ante omnia distinguendum est inter partes univocè ita dictas, quę vocantur alias quantitativæ solis corporibus convenientes: & analogicas, quę per certam proportionem atque similitudinem prioribus respondent. Quando habitus mentis in partes dividuntur, non priores; sed posteriores intelligendæ veniunt. Cum enim accidentia sint, quę in indivisibili consistunt, nullam admittunt divisionem; unde neq; Physica neq; Metaphysica in se & sua natura divisionis recipiendæ capaces sunt, utpotè quibus partes proprię dictæ non conveniunt.

2. D. inter Divisionem logicæ ab officio desumptam, qualis esse non debet: & à partibus ipsam essentiam constituentibus, si ab officiis logicæ sumenda divisio ejus est, non tan-

tum duæ ; sed quatuor ipsius partes erunt : quatuor enim officia in ratiocinando concurrunt. 1. constituere formam syllogisticam 2. invenire argumenta ad rem confirmandam congrua 3. applicare formam syllogisticam materiæ 4. de illa judicare. Ergo & tot erunt partes, si juxta diversitatem officiorum logica dividenda est.

2. Rationes.

Ut Robur nostræ accedat Positioni ita argumentamur.

I. Quæcunq̄ divisio multas totius partes in se non continet, illa vitiosa est. Divisio logicæ in Inventionem & Judicium talis est. Erg. Minorem probamus. Primò enim omittit materiam logicæ operationis ipsa prædicamenta, quæ tamen essentialem logicæ partem absolvunt. Cum enim syllogismus constet ex certis propositionibus, hæ vero ex suis partibus, quæ in serie prædicamentorum continentur, ideo de his omnibus ordine prius præcipiendū, quam ad medii inventionem accedamus. Deinde omittit structuram syllogismi formalem, & male eandem ad judicium confert. Communia semper specialibus debent præmitti. Ita communis forma alicujus artis concipi debet prius, quam ad hanc vel illam materiam accedatur. Quemadmodum sutor ad conficiendos calceos non accedit, nisi prius eorum suendorum edoctus; ita etiam si materiam habeas, conclusionem & argumentum, quomodo in formam rediges, qui de ratione syllogismorum conficiendorum nequicquam didicisti. Ut alia jam sicco pede prætereamus.

II. Cujuscunq̄ divisionis membra, in toto sibi contradistincta non sunt, illa approbanda haud est. Hæc ita se habet. Erg. Minor denuò probanda. Constat autem ex partibus illis, in quibus una per alteram ita diffusa est, ut pro distinctis logicæ partibus agnosci non possint. Inventio sanè absque judicio fieri non potest, quia illa argumentorum excogitatio requirit reflexum intellectus judicium super id, quod excogitasti, ut scias rectè ne an secus excogitaris. Quid enim quæso est invenire annon inter multa di-

ta discernere & utile ab inutili, tanquam furfures à polline studio exactissimo separare. Hæc vero omnia nullus effectum dabit, qui iudicio non utetur limatulo atque politulo.

Oppositio.

Rami est & furculorum ipsi adhaerentium, qui cõmuniter pro hac ipsa Dialectices divisione tanquam pro Aris & focis defensionem suscipiunt. Plura de his ut addamus Chartæ & temporis angustia non permittit. Confer interim B. Jac. Mart. in discuss. Ram. L. 1. cap. 2. q. 2. Nos hic pedem figimus & pro *παιδαγωγία* Spiritus Sancti supremo in cœlis Numini laudes atque grates æternas persolvimus.

GLORIA IN EXCELSIS DEO!

Ad

Pereximium & Doctissimum

DN. RESPONDENTEM,

Amicum & Conterraneum meum dilectum.

Q Vos serpentigenos nectit pro more Sophista
Nodos, quasvè plicas stringit utraq; manu.
Pesfima quæ Ramus struxit problemata falsi
Hæc Te, Respondens, compl.uisse juvant.
Maete Tuis studiis falsam confringere gentem,
Scena manet laudes, dulcis Amice, tuas
Nam Pallas aliis veluti dat Præmia doctis
Sic Parnassiaco Te quoq; fronde teget.

L.M.Q. scrib.

PRÆSES.

Pindarischer Zuruff

An

Seinen zu der Vernunft-Kunst weisenden Freund.

Hat

Sak.

Hat es ie an klugen Sinnen
 Hier auff dieser Welt gefehlt /
 Die man nechst den Weisen zehlt /
 Vnd ihr treffliches beginnen /
 Fast den Sternen gleich geschäkt
 Ja Sie selber hingesezt
 Wo man rühmt den Stagyritten
 Vnd noch mehrer Künstler Sitten?
 Welche noch auff dieser Welt
 Nicht nur die Natur uns zeigten
 Auch die Tugend zu uns neigten /
 Vnd die Wahrheit recht bestelt.

Gegensak.

In dem Yrgang wie wir lesen:
 Das ihn Dedalus gebaut /
 Vnd dem Wunderthier vertraut?
 Konnte keiner ie genesen;
 Als der Theseus dem sein Herk
 Zuverhütten Seelen. Schmerk
 Selber reichte Band und Faden
 Zu entgehen ohne Schaden.
 So zeigt uns Herr HAHN / auch hier
 Einen FADEN / der uns leitet
 Ja der selber auch bestreitet /
 Aller Lügner Wunder = Thier.

Nachsak.

Recht so / so DV formehr wirst solche Faden weben
 Weber Pallas schon
 DV zur Tugend lohn
 Den Hut / der DVH verfert in ein Magister = Leben
 Die Musen spinnen schon zu DVNEM Ehren = Kleid
 Nehen und sticken
 Fehus wird schicken
 Den Ring den Er DV schon versprach vor langer Zeit.

Johann Liebetanz / von Breslaw /
 der Medicin beflüssener.

Madrigale.

Als immerfort die schon erhikten Glieder
 HERR HAHN / in ihrem Laufe sein:
 Denn dieser Fleiß / und dieses dein beginnen /
 DVH rühmet hin und wieder.
 Es wundert auch Frau FAMA einen Krank /
 Zu sehen auff dein Haupt zum lohne /
 DV die Verdiente Krohne.

Martin Guschke von Breslau aus Schlesien /
 der Rechten Ergebener.

Ung VI 73

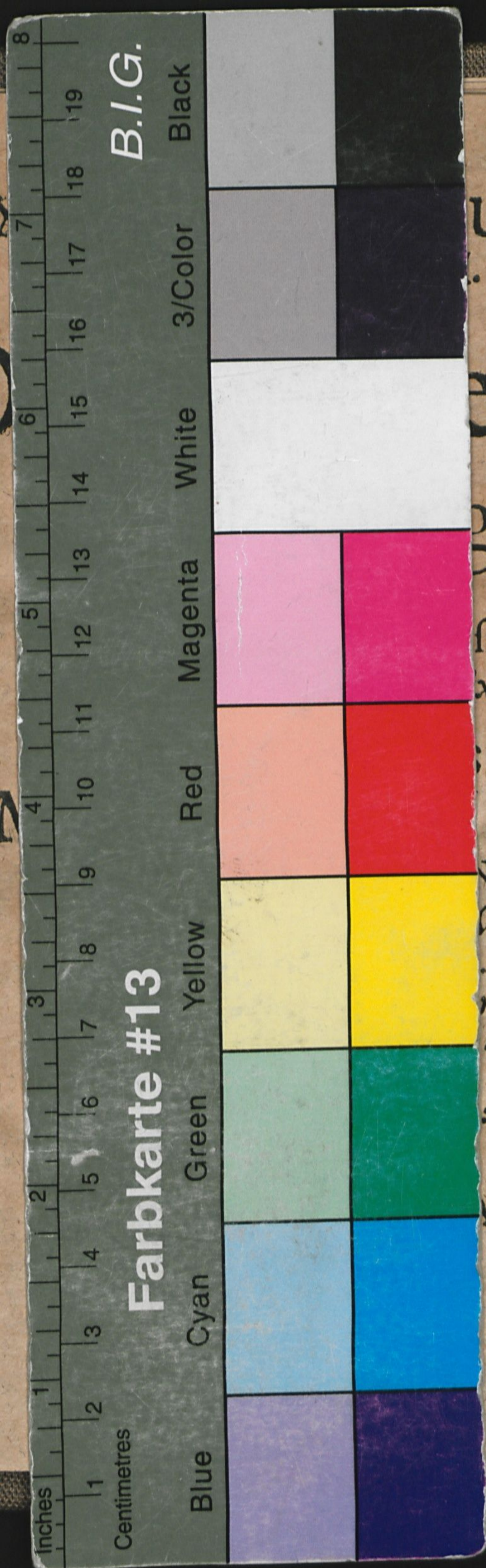
ULB Halle

3

004 108 515

35

UM LOGI

e & Di-

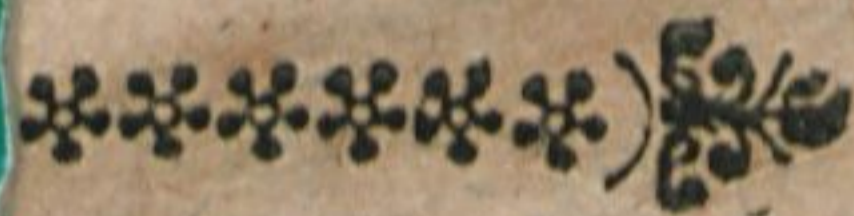
gica,

fi Academia
xamini

CCIUS,

NS
ahm /

ri
1659.

AKEN.

